

Antti Heikkinen

EILA ROINE

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Valokuvat: Eila Roineen kotialbumit, Tampereen Työväen Teatteri, Tampereen Teatteri, Teatterimuseo, YLE, Raimo Putkonen, Juhani Riekkola, Petri Nuutinen ja Johanna Vuoksenmaa

Kannen kuva: Harri Hinkka

© Antti Heikkinen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-44865-5

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2023

Omistettu teatterille, rakkaalle teatterille.

Aluksi

Vuonna 2014 julkaistiin ensimmäinen kirjoittamani elämäkerta. Se kertoi Juice Leskisen elämäntarinan syntymästä kuolemaan niin hyvin, kuin osasin sen siinä kohti omaa taivaltani kirjoittaa.

Sittemmin olen kirjoittanut elämäkerran tai sen kaltaisen teoksen myös Heikki Turusesta, Jaakko Teposta, Kalle Päätalosta, Einari Vidgrenistä, Kari Tapiosta ja Dannysta.

Jokaisen kirjan jälkeen minulta on kysytty, miksi en ole kirjoittanut elämäkertaa yhdestäkään naisesta.

En ole osannut vastata. En liioin uppoutunut pohtimaan asiaa sen syvällisemmin, koska en ole varsinaisesti ajatellut kirjoittavani sen kummemmin miehistä kuin naisistakaan – en elämäkertoja, romaaneja, näytelmiä enkä mitään muutakaan tekstiä naputellessani.

Olen kirjoittanut ihmisistä, koska sellainen olen itsekin.

Pari vuotta sitten, koronan kouriessa kulttuurielämää ja muuta maailmaa, osuin istahtamaan Kuopion kaupunginteatterin katsomoon yhtä aikaa Eila Roineen kanssa.

Tunsimme toisemme entuudestaan. Olin tavannut Eilan ensimmäistä kertaa tehdessäni takavuosina lehtijuttua Veijo Passasesta. Sen jälkeen olimme osuneet jokusen kerran yhtä aikaa Tampereen Työväen Teatterin aulalämpöön ja jossain vaiheessa sain kirjoittaa Eilalle jopa kuunnelmaroolin.

Kirjoittamassani kuunnelmassa, *Juicen Taivaallinen Aula-*
baari -nimisessä Ylen radiomusikaalissa, hän näytteli Saatanaa. Toivoin rooliin nimenomaan Eila Roinetta ja toivomukseni sopi kuunnelmasarjan ohjanneelle Ola Tuomiselle.

Jumalaksi halusin Heikki Kinnusen. Sekin onnistui. Casting oli huikea muutenkin.

Taivaalliseen Aulabaarin lukuharjoituksissa en saanut ääntäni toimimaan, kun minun olisi pitänyt sanoa sanaseni käsikirjoittajana. Valehtelin olevani käheä flunssan jäljiltä. Todellisuudessa olin puissa siitä, että samaan huoneeseen kokoontunut monihenkinen huippunäyttelijöiden joukko luki minun kirjoittamaani tekstiä.

Olin ihastellut kaikkien paikalla olleiden roolitöitä ties kuinka moneen kertaan – siihen aikaan tapasin katsoa liki kaikki Tampereella ensi-iltansa saaneet näytelmät.

Mutta suurinta kunnioitusta ja ihailua tunsin paitsi Eilaa ja Heikkiä, myös niin ikään Elävä legenda -osastoa edustaneita Ilmari Saarelaista ja kuunnelmassa Juicen mummoa näytellyttä Maija-Liisa Majanlahtea kohtaan.

Leskis-Ievan rooli jäi Majanlahden viimeiseksi. Samoin kuunnelman tekijöistä on yläkerran näyttämöille siirtynyt myös hänen poikansa Antti. Ehdin tavata Maija-Liisan ja Antin useamman kerran lukuharjoitusten jälkeenkin. Olen onnellinen, että ehdin tutustua heihin.

Kuunnelman jälkeen pääsin silloin tällöin siipeilemään tamperelaisten näyttelijöiden porukoihin. Kuuntelin heidän tarinointaan silmät pyöreinä ja tulin todenneeksi, että elävistä ja vallankin edesmenneistä legendoista liikkuu aina messeviä tarinoita.

Mutta Eilasta niitä ei juuri kuulunut. Sen verran vain, että siinä on loistava näyttelijä ja kiva ihminen, jonka kanssa on hyvä olla lavalla ja joka hoitaa hommansa aina.

Eilasta ei puhuttu diivana, ei oikkuilijana, hänen nimeensä ja työhönsä ei liitetty koskaan mitään negatiivista – ei hänestä ker-

rottu edes sellaisia anekdootteja, jotka olisivat olleet takanapäin vähimmässäkään määrin irvuilevia.

Toisten ei tarvinnut sellaista tehdä, koska Eila osasi kertoa omista mokistaan ja edesottamuksistaan itse.

Muutamien sattumalta kohdalle osuneiden tapaamisiemme aikana minäkin sain niitä kuulla. Huomasin Eilan osaavan nau-
raa itselleen taidolla, joka on näyttelijälle harvinaista.

Vähän kerrassaan enin jännitys karisi. Oivalsin, että Eilan kanssa saattoi jutella vain. Häneltä sai kysyä ja hänelle sai kertoa – Eila kyllä kuunteli.

Ei hän nauranut, vaikka pyöreänaamainen savolaispoika puhui omista teatterintekohaaveistaan tai puheli asioita, jotka varmasti kuulostivat pitemmän elämäkokemuksen omaavan teaterineuvoksen korvaan joko pikkuvanhoilta tai penskamaisilta.

Tai sitten eivät edes kuulostaneet, koska Eila Roine ei luokittele ihmisiä heidän ikänsä, ulkonäkönsä tai muunkaan statuksen mukaan.

No, sitten tosiaan osuimme samaan aikaan Kuopion kaupunginteatteriin. Eila oli tullut Esko Raipian luotsaaman Eino-klubin mukana katsomaan Sirpa Kähkösen romaaniin perustuneen *Tankkien kesä* -näytelmän ensi-iltaa.

Vaihdoimme kuulumisia ja väliajalla kysyin mukanani olleelta Laitisen Wömmiltä – minua puolet nuoremmalta, parikymppiseltä kollilta – oliko hän tunnistanut juttukaveriani.

– Eila-mummihan se oli, sanoi Wömmi innostuneena.

Silloin ymmärsin, kuinka suurta ikähaitaria edustavalle katsojajoukolla Eila on työtään tehnyt. Itseltäni *Pikku Kakkos* -aika oli mennyt ohi. Minulle televisio-Eila oli Kaija ja Honkosen Helmi, mutta ennen muuta hän oli upean ja pitkän uran teatterissa tehnyt loistonäyttelijä sekä tuntemani ynnä kuulemani perusteella kertakaikkisen ihana ihminen.

Tankkien kesän ensi-illasta ei mennyt pitkäkkään tovia, kun päätin pyytää Eilalta lupaa elämäkerran tekoon.

Päätin silläkin uhalla, että tiesin Pirkko Kosken ja Outi Lah-
tisen toimittaneen hänen urastaan ansiokkaan kirjan. Erinomai-
nen teos on myös Kalevi Kalemaan *Tuommosia ja tämmösiä*, joka
kertoo koko Roineen teatterisuvusta.

Rohkenin arvella, että ehkäpä löytäisin jotain uuttakin ker-
rottavaa.

Luulen löytäneeni. Lukija päättää, olenko oikeassa vai vääräs-
sä – Eila nimittäin suostui pyyntööni.

Aiempiä elämäkertojani on syytetty enemmän tai vähemmän
fanikirjamaisiksi. Syytökset ovat olleet oikeita – ihailun, joissain
tapauksissa fanituksenkin, kannustamana minä olen ne kirjoit-
tanut – tosin olen pyrkinyt tuomaan kaikista kohteistani esille
myös heidän varjoisan puolensa.

Suurin motivaatio on ollut kuitenkin saattaa kansiin tietoja ja
tarinoita. Varsinkin tarinoita, sillä tarinat katoavat yhtä matkaa
kertojiensa kanssa.

Tässä kirjassa rönsyilen paitsi omallani, myös Eilan lupal-
la. Haluan kirjoittaa ylös muistoja ja tarinoita näyttelijöistä, jot-
ka ovat vaipuneet edesmenonsa jälkeen unohduksiin – niin on
käynyt monellekin voimainpäiviensä aikana kaiken kansan tun-
temalle taiteilijalle. Näyttelijäntyöhön kun liittyy parrasvaloissa
loistamisen lisäksi päiväperhomaisuus, joka tuntuu usein hyvin-
kin julmalta. Kun Pyynikin kesäteatterissa harjoiteltiin 90-luvun
alussa Väinö Linnan *Pohjantähti*-trilogian alkuosiin perustunutta
näytelmää, kuuli Esko Roine nuoren teatterikoululaisen kysyvän:

– Ai, kuka Jussi Jurkka?

Tuolloin Jurkan kuolemasta oli kulunut hätäisesti vuosikym-
men.

Kun Jussi Jurkka eli, monet pitivät häntä Suomen parhaana
miesnäyttelijänä.

Itse koin saman aivan taannottain, kun muuan kaikin puolin
sivistynyt nuorukainen tiedusteli minulta, keitä olivat Pentti Sii-
mes ja Lasse Pöysti.

Niin että jos rönsylle lähtee, teen sen tietten. Teen sen esimerkiksi Rakel Laakson, Raili Veivon, Veijo Pasasen, Ossi Kostian, Eero Roineen ja ennen muuta Vili Auvisen kunniaksi.

Hän, Eilan edesmennyt aviomies, kun oli paljon, paljon muutaakin kuin *Heikin ja Kaijan* Heikki tai *Tuntemattomaan sotilaan* Asumaniemi.

Ajasta, teatterista ja kunkin ajan teatterintekijöistä kerron Eila Roineen kautta. Tai Eila itsehän niistä kertoo – minä olen saanut kunnian toimia kirjurina.

Eilan elämästä puuttuvat skandaalinkäryiset lööppipaljastukset. Surunkyyneliä siihen kyllä mahtuu. Mutta myös ilosta irronneita. En pidä pahana kertoa näinä aikoina tarinaa, josta lukijalle voi jäädä hyvä ja kylläinen olo. Jos niin käy, olen hyvin onnellinen.

Vielä onnellisempi olen, jos joku tämän kirjan myötä kiinnostuu teatterista tai saa intoa hakeutua sen pariin.

Ja kävipä häntä edellä mainittujen kanssa niin tai näin, olen äärettömän onnellinen siitä, että sain juuri tämän tarinan kirjoittaa. Tein sen rakkaudesta teatteriin, sen tekijöihin – ja Eilaan.

Nuin. Nyt on lähtökohdat kerrottu.

Mennään asiaan ja kerrotaan, kuinka Eila Roineesta tuli se, mikä hän on.

On aika aukaista esirippu.

Tervetuloa teatteriin, jota elämäksi sanotaan.

Ja toisaalta elämään, joka on myös teatteria.

Nilsissä 13. helmikuuta Armon Vuonna 2023

Antti Heikkinen

Eila Orvokki Roine, jonka
lapsuuskuvan nähdessään
Siiri Angerkoski oli varma,
että tuosta työstä tulee näyttelijä.

Finlandia

ALKUNÄYTÖS

Vuonna 1886 Tampereelle perustettiin työväenyhdistys ja vuonna 1895 toisen polven räätäli Kosti Eklund valittiin yhdistyksen huvitoimikunnan puheenjohtajaksi.

Paria vuotta päälle parikymppinen Eklund tarttui toimeensa tarmolla. Aiemmin hän oli ottanut saman asenteen elämäänsä.

Ruovedellä syntynyt Kosti, jota Konstuksi kutsuttiin, oli menettänyt kraatari-isänsä viikatemiehelle 11-vuotiaana. Puoliksi orpouduttuaan hän oli matkannut kotiseudultaan Tampereelle 35 pennin suuruinen matkakassa plakkarissaan ja päässyt kisälliksi räätäli Hellbergille.

Mestari Hellberg oli kulttuurimies ja sellainen oli myös Konstun kisällikollega Oskari Hiisti. Oppipaikassaan he saivat luetavakseen Minna Canthin näytelmän *Murtovarkaat* ja pääsivät pummilla katsomaan Suomalaisen Teatterin vierailuesitystä *Eerikki Puke, Korsholman herra*.

Gustaf von Numersin kirjoittamaa näytelmää esitettiin Tampereen Seurahuoneella. Kokemus lumosi nuoret kisällit, etenkin Konstun. Kohta hän nousi itsekin lavalle työväenyhdistyksen räätälien ammattiosaston valmistamassa laulunäytelmässä *Lemun rannalla*.

Ensi-illassa Konstu meni kipsiin ja vanhempi kollega juotti hänelle väkisin punssia. Juoma laukaisi jännityksen, mutta saatoi Konstun ylikierroksille. Kun hänen esittämänsä ylioppilas Ak-seli saapui lavalle, lavastemööpelit lentelivät.

Konstua moitittiin, mutta hän ei luovuttanut. Hän sai uusia tilaisuuksia ja pyrki parempien onnistumisten jälkeen Helsingissä päämajaansa pitäneeseen Suomalaiseen Teatteriin.

Pääkaupungin teatteriherrat pitivät hämäläistä räätäliä liian sivistymättömänä ja turhan lyhyenä. Konstu palasi Tampereelle ja keskitti tarmonsaa saamansa huvikunnan peejiipestin hoitamiseen. Se kannatti. Huvitoimikunnan esittämien näytelmien taso nousi. Tekniikkaankin panostettiin – Aleksis Kiven *Kihlaus* ja *Margareta* esitettiin mullistavasti sähkölamppujen valossa Tampereen Työväentalossa, Työväenyhdistyksen tarpeisiin rempatussa puurakennuksessa Hallituskadulla.

Konstu näytteli ja ohjasi ahkerasti, mutta haaveili enemmän. Kiinnitys oikeaan teatteriin kuului haaveissa edelleen, ja sellaisen hän lopulta sai. Konstu lähti huvitoimikunnasta Aurora ja August Aspegrenin perustaman Uuden Teatterin näyttelijäksi taskussaan lähtiäislahjaksi annettu kello.

Pian hänen lähdettyään työväenyhdistyksen huvitoimikunnan teatteri-into alkoi hyytyä. Yhdeksi syyksi apatiaan mainittiin Työväentalon näyttämön ahtaus, ja pienenä taloa pidettiin muutenkin.

Työväki pisti rampan kalkattamaan isompien huoneiden puolesta. Marraskuussa 1900 Tampereen Esplanadin varrella juhliittiin uuden, komean, kivistä rakennetun ja kolmikerroksisen työväentalon avajaisia.

Juhlasalia uudisrakennukseen ei budjetin pienuuden vuoksi saatu. Teatteriväki jatkoi touhujaan vanhalla puolella.

Helsingissä oli perustettu Työväen Teatteri. Konstu Eklundin ammoinen kisällikaveri Oskari Hiisti yritti samaa Tampereella. Hänen kanssaan samaan yritykseen ryhtyi monien muiden

muassa myös ompelijatar Gustava Ahlfors – tumma ja kaunis, kohtalokassilmäinen nainen.

Yritys haki muotojaan ja ihmiset etsivät leirejään, mutta joka tapauksessa Tampereen Työväen Teatterin ensimmäisenä omana esityksenä pidetty näytelmä sai ensi-iltansa 27. marraskuuta 1901.

Avajaisnäytelmänä esitettiin nelisen vuotta aiemmin kuolleen Minna Canthin kirjoittama *Anna-Liisa*. Sitä pidettiin varmana valintana, katsojista takuulla kyyneleet irrottavana ja muutenkin puhuttelevana.

Nimiroolin esitti Gustava Ahlfors, hänen pikkusiskoaan Pirkkoa näytteli Laina Mielonen.

Ahlfors ei ollut ensimmäistä kertaa merkittävän näytelmän pääroolissa. Hän oli tulkinnut Kiven *Margaretan* jo Konstu Eklundin aikaisessa sähkövaloesityksessä.

Ensi-illan jälkeen Aurora Aspegren tuli kiittämään Ahlforsia roolisuorituksesta. Aspegren itki. Hän näki jotain suurta saavutetun.

Aspegrenillä oli perspektiiviä. Hän oli vuonna 1872 perustetun Suomalaisen Teatterin, Kansallisteatterin edeltäjän ja vanhimman suomenkielisen ammattiteatterin ensimmäinen kiinnitetty naisnäyttelijä.

Myös kriitikot olivat Ahlforsille suopeita. Kansan Lehden arvostelijan mielestä hän pyrki luonnollisuuteen eli sinne ”näyttelemisen nykyään pyrki”.

Aikahyppy.

Vuonna 1951 *Anna-Liisaa* näyteltiin jälleen taidelaitospaikkansa jo vakiinnuttaneen Tampereen Työväen Teatterin 50-vuotisjuhlanäytelmänä. Eino Salmelaisen ohjauksessa ja dramatisoinnissa nimiroolin teki Irma Seikkula, Pirkkoa tulkitsi parikymppinen Eila Roine.

Ensi-iltaan, suureen juhlanäytökseen, saapui itseoikeutetusti kutsuttuna myös 85-vuotias Gustava Ahlfors – silloin jo Staava Haavelinnana tunnettuna.

Anna-Liisan jälkeen Haavelinna oli tehnyt Työväen Teatterissa paljon sekä yleisön että arvostelijoiden suitsuttamia rooleja. Niiden skaala oli yltänyt *Elinan surman* Kirstistä Maiju Lassilan *Vii-saan neitsyen* Liisa Elisapettiin.

Vielä vuonna 1946 hän oli näytellyt Maria Jotunin *Miehen kylkiluun* Miinaa ja saanut ensi-illassa sekä Pro Finlandia-mitalin että Suomen Näyttelijäliiton vanhimmalle jäsenelleen suomat onnittelet.

Tampereen Työväen Teatterin 50-vuotisjuhlan aikoina Haavelinnan nimi löytyi edelleen talossa työskentelevien näyttelijöiden listalta, vaikka hän ei ollut enää vuosiin lavalle nousutkaan.

Eila Roine saattoi kirjata juhlanäytelmän Pirkon roolin omille listoilleen kymmenentenä Työväen Teatterissa tekemänään työnä.

Hän oli tyvässä, Haavelinna latvassa. Vanha, hauras näyttelijätär ei enää hahmottanut lavan ja katsomon eroa.

– Kun esitys alkoi, ihan alusta asti kuului katsomosta Staavan kovalla äänellä hokema ”ei noin”. Sitä se hoki Irmalle, joka näytteli Anna-Liisaa, Eila Roine muistelee.

Kunniavieraan kuokkimisreplikointi häiritsi näyttelijöitä, totta kai. Ei se jäänyt yleisöltäkään huomaamatta. Ensimmäinen puoliaika sujui kunnialla, mutta lavalla olo kävi sitä piinallisemmaksi, mitä useammin katsomosta kuuluivat kantavalla äänellä lausutut sanat: ”Ei noin. Ei noin. Ei noin.”

Väliajalla näyttelijät toivat julki mielipiteensä siitä, ettei Haavelinnan paikka ollut katsomossa. Teatterin johto otti mielipiteen huomioon ja ratkaisi asian omalla tavallaan.

– Ne toi sen lavalle! Veivät kulissien taakse, antoivat jakkaran ja istuttivat Staavan sinne. Se istu siinä ohuen hirsiseinälavasteen takana, melko lähellä seinään tehtyä ikkunaa, ja hoki sieltä, että ei noin, ei noin. Sieltähän me kuultiin se vielä paremmin kuin katsomosta.

Fyysinen hauraus ei yltänyt Haavelinnan ääneen. Lavantakaiset kommentit kuuluivat yleisöön asti.

– Hyvin Irma siitä silti selvis, ei sillä. Melkosta sellasessa tilanteessa oli näytellä ja vielä juhlaesitystä. Mutta kaikesta selviää, aina sitä vaan on selvitty, Eila Roine sanoo.

Juhlanäytöksen jälkeen Haavelinna sai rintaansa neilikan. Saman huomionosoituksen saivat muut vuonna 1951 elossa olleet ja paikalle saapuneet Tampereen Työväen Teatterin perustajajäsenet eli Lyyli Erjakka, K. K. Sarvanta, Väinö Hellén ja Emil Teräs.

Vuonna 1881 syntynyt Erjakka esitti vuoden 1951 *Anna-Liisassa* Eila Roineen äitiä. Erjakka kuoli 1957. Staava Haavelinna menehtyi kaksi vuotta Työväen Teatterin viisikymppisjuhlien jälkeen.

Kun Haavelinna istui *Anna-Liisan* esityksen aikana kommentaattorina kulisseyksissä, tuli kaksikymppinen Eila olleeksi yhtä aikaa lavalla kahden Tampereen Työväen Teatterin perustajajäsenen kanssa. Nytemmin ajatellen se tuntuu kovalta, ammoista historiaa nykypäivään yhden ihmisen kautta linkittävältä jutulta. Mutta ei parikymppinen näyttelijänalku osannut juhlanäytöksen jälkeen tilannetta sellaiseksi kuvitella.

Kohta ilmestyivät sanomalehtien arvostelut. Irma Seikkula sai vuolaasti kiitosta, kriitikot eivät yhtyneet Haavelinnan näkemykseen. Myös Eilan nimi mainittiin kaikissa arvosteluissa. Nimi-merkki M. P. piti hänen suoritustaan riehakkaana, mutta moitti artikulaatiota epäluontevaksi. Toinen arvostelija arveli Salmelaisen ohjauksen olleen nuorelle näyttelijälle niin rajua, ettei untuvikon ilmaisu päässyt senkään vuoksi täyteen teräänsä.

Aamulehden Olavi Veistäjä, tamperelaisten teatterintekijöiden porukoissa ajan olossa Vanhan Vainoojan korkonimen saanut kriitikko, lehtimies ja teatterien takapiru, taas kehui Salmelaisen ohjauksen ja dramaturgian sekä kaikkia näyttelijöitä – paitsi Eila Roinetta.

Veistäjän mukaan Roineen Pirkko poikkesi näytelmän luonnollisesta ihmiskuvauksen linjasta, koska hänen keinonsa eivät riittäneet korkeatasoiseen yleisöesitykseen.

Tai eivät riittäneet *vielä*. Niin Veistäjä tarkalleen ottaen kirjoitti. Samoin kuin sen, että yritys oli kuitenkin hyvä. Toisella kädellä hän taputti nuorta näyttelijää olalle, toisella heristi sormea. Vähän siihen malliin, että kyllä se siitä vielä. Mutta ei noin.

Anna-Liisa ja Pirkko eli Irma Seikkula ja Eila Roine. Juhlanäytöksessä takana näkyvän lavasteakkunan toisella puolella istui Staava Haavelinna.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

– Mitä tykkäät tai oot mieltä, keskitytäänkö myö vaan sinuun ja Viliin vai alotetaanko ihan sieltä alusta?

– Kyllä se ois hirveen hyvä isästäkin kertoo. Ja äitistä, koska äiti oli suurenmoinen ihminen enkä mä pysty isäänikän moittimaan. Mutta jos äiti ei olis ollu sellanen kun oli, niin ei meidän perhekkään olis ollu sellanen kun oli, ja mitä meistä lapsistakin sitten tuli.

– Tampere, 2022

Torstai marraskuun 26. vuonna 1931 oli Eero Roineelle, turkulaiselle näyttelijälle, hieno päivä kahdestakin syystä.

Ensinnäkin 27-vuotias näyttelijä sai aloittaa aamunsa lukemalla Turun Sanomista kiitteleväisen arvion roolisuorituksestaan edellispäivänä ensi-iltaan tulleessa *Keppihevonen*-näytelmässä.

Kriitikkonimimerkki T. S. kehui Roineen tehneen Eero Leväluoman ohjaamassa Unto Seppäsen uutuuskomediassa voimakkaan humoristisen ja aitoudessaan kuin suoraan sataman halkopinojen välistä näyttämölle haetun jätkäpoika-Jallun.

Arvostelijan mielestä Roineen roolityö ei ollut ”tehty, vaan syntynyt”.

Sanavalinta oli sattuva ottaen huomioon Roineen toisen sen päiväisen ilonaiheen. Se oli huomattavasti somaa kritiikkiä suurempi ja ehdottomasti ainutlaatuisempi – Turun Työväen Teatterissa työskennellessään Eero Roine oli saanut hyviä kritiikkejä ennenkin.

Mutta isäksi hän tuli tuona päivänä ensimmäistä kertaa, sillä Sylvi-vaimo synnytti Roineen pariskunnan esikoistyttären.

Lapsi kastettiin Eila Orvokiksi.

1930-luvun turkulaisvinkkelistä katsottuna Eila Roine syntyi entisen pääkaupungin mene tiedä tykätyimmän miehen tyttärekksi. Eero oli kaupungin kuulu komeljanttari, vaikka esikoistyttärensä syntymän aikoihin tuore isä oli ehtinyt työskennellä Turun Työväen Teatterissa vasta kolme vuotta.

Siinä ajassa hän oli kuitenkin ehtinyt vakiinnuttaa paikkansa ylistettynä koomikkona, joka nautiskeli mukavan miehen maineesta myös teatterin ulkopuolella.

Eero Roine oli suutarimestarin esikoispoika. Isä, Johan Erik Roine, oli jos nyt ei rikas, niin ainakin omillaan toimeentuleva mies. Kaskikadulla sijainnut verstaas työllisti parhaimmillaan toistakymmentä kisälliä.

Eeron lisäksi suutarimestarille ja hänen vaimolleen Emilialle eli Emmille syntyi kaksi nuorempaa poikaa. Vuonna 1905, vuosi Eeron syntymän jälkeen, syntyi Eino.

Pahnanpohjimmaisena maailmaan tullut kolmas veljes kuoli jo pikkulapsena. 1900-luvun alussa se ei ollut mitenkään tavatonta.

Suutarimestari Roine oli aatteen mies. Vuosisatojen taitteessa voimainnounsensa aloittanut työväenliike sai hänen verstaastaan sijaa, kun tarvittiin huonetta puhetilaisuuksille tai kokouksille. Poikiaan hän opetti paitsi työntekoon, myös tutkimaan kirjallisuutta. Kansakoulun jälkeen Eero ehti käydä kolme luokkaa oppikouluakin, mutta opiskelut katkesivat vuonna 1918 syttyneeseen sisällissotaan. Sodan aikana suutarinverstaasta muodostui Turun punakaartilaisille jonkinlainen tukikohta.

Vasta teini-ikäinen Eino pestautui punakaartiin lähetiksi ja löysi kommunismista itselleen vakaumuksen. Sisällissodan jälkeen hän toimi turkulaisena paikallispoliitikkona. 1930-luvulla Eino istui aatteensa vuoksi vankilassa, ja turvasäilössä hän vietti myös jatkosodan ajan. Rauhan tultua ja yhteiskunnallisten asetelmien muututtua hänet valittiin SKDL:n kansanedustajaksi.

Eino Roine päätti viimeisen kautensa eduskunnassa vuonna 1966. Hän kuoli synnyinkaupungissaan Turussa alkuvuodesta 1987. Vakaumuksellinen kommunisti jätti maalliset vaivat vähän ennen kuin Neuvostoliitto katosi maailmankartalta.

– Lapsena Eino-setä oli mun mielestäni jännittävä aikuinen. Hänellä oli paljon tarinoita ja Eino oli hyvä kertoja. Hän oli mat-

kustellu Neuvostoliitossa ja muisteli niiltä retkiltä kaikenlaista. En kyllä yhtään enää muista, mitä.

Pieni Eila oli alkanut ymmärtää, että setä oli jonkin sortin poliitikko – vaikka Einon kansanedustajavuodet olivatkin vielä edes­säpäin.

– Sitä en kyllä tienny, mikä poliitikko on. Sen verran tiesin, että setä puhuu ihmisille ja esiintyy jossain. Ajattelin, että sehän on vähän niin kun näyttelijä. Nyt kun ajattelee, niin en kauhean kauas osunu. Onhan niillä omat yhteneväisyytensä, politiikalla ja näyttelemisellä.

Eero-isä ei jälkikäteen vuoden 1918 tapahtumia muistellut. Ei ole tiedossa, osallistuiko hän sotatoimiin punaisten riveissä sen kummemmin omasta tahdostaan kuin tahtomattaankaan. Kommunista hänestä ei joka tapauksessa tullut. Sosiaalidemokraatti kyllä – jos kohta sodan jälkeen hän kävi huuleneittokeikoilla sekä Tampereen kommunistien että sosiaalidemokraattien tilaisuuksissa. Keikoille lähtiessään hän varasi mukaansa molempien puolueiden rintamerkit.

– Kyllä isä kotona politiikkaakin puhu, mutta ei hän ollu mitenkään kiihkeä. Eikä tuputtanut ajatuksiaan muille. Ja kyllä isä oli aatteessaan ennen muuta rauhan mies. Ei hän lippuja heiluttellu eikä huutanu nyrkki pystyssä, että tää on viimeinen taisto.

Muutama vuosi sisällissodan jälkeen turkulainen työväenyhdistystoiminta alkoi nousta jaloilleen. Ennen sotaa voimissaan olleet urheilu- ja teatteritoiminta saivat alleen uutta tuulta. Jo ennen sisällissotaa Eero Roine oli pelannut jalkapalloa ja juossut keskipitkiä matkoja urheiluseura Maarian Pyrkivän riveissä. Hän oli ehtinyt hankkia mainetta lupaavana urheilijana, mutta ennen muuta Luojalta synnyinlahjana luonnonväärät leukapielet saaneena hupiveikkona.

Se maine ohjasi Eero Roineen ensimmäistä kertaa teatterin lavalle. Vuonna 1923 Raittiusyhdistys Toivo II:n seuranäyttelijät valmistivat esitettäväkseen Yrjö Weijolan näytelmää *Nuori*

luotsi. Yksi näyttelijöistä sairastui pahimmoilleen ensi-iltapäiväksi.

Muutammat seuranäyttämöläiset tunsivat Eero Roineen urheiluporukoista. He tiesivät, että kisamatkoilla kavereitaan hauskuttaneella suutarimestarin pojalla riittäisi rohkeutta nousta lavalle lyhyelläkin varoitusajalla. Ennen muuta he tiesivät, ettei Eero jäisi sanattomaksi, vaikka ei ehtisi repliikkejä opetelamaan. Hän pärjäisi varmasti, jos vain ehtisi päästä juonesta vähänkin perille. Repliikkinsä hyvä poskisolisti pystyisi keksimään lennosta.

Eeroa pyydettiin apuun.

Hän lähti ja sai esikoisroolikseen syrjäiselle saarelle lomailemaan saapuvan, naisiinmenevän ja kaupungin riemuja kaipaavan ylioppilas Kanervan. Eero Roine opetti roolinsa puolessatoista tunnissa ja sai yleisön nauramaan. Hän nousi esityksen tähdeksi – tosin myös siksi, että kokeneemmat näyttelijät möhliivät jännittäessään paikkaajan pärjäämistä.

Näyttämödebyyttinsä jälkeisenä vuonna Eero kävi armeijan. Siviiliin päästyään hän työskenteli esimerkiksi valimolla sekä rahtilaivalla, kunnes sai ensin myymäläapulaisen ja pian myymälänhoitajan pestin Osuuskauppa Tarmolasta.

Nuoren luotsin jälkeen hän esiintyi uutierasti seuranäyttämöllä ja ennen vuosikymmenen loppua hän pääsi Turun Työväen Teatteriin iltanäyttelijäksi.

Roolit suurenivat, vastuu kasvoi. Eero Roine sai nimeä ja nousi nopeasti yleisön suosikiksi ennen kaikkea suvereenina, mistään häkeltymättömänä ja tilaisuuden tullen tekstiin nokkelasti omiaan pistävänä koomikkona.

Esikoistyttärensä kaksivuotispäivän aikoihin hän kelpasi jo mainoskasvoksikin. Kun Havi julkaisi vuonna 1933 vihkosen, jossa kuuluisat suomalaiset mainostivat saippuatehtaan tuotteita, brosyyrin sivuilla aatelismiehen rooliasussa poseerasi myös Eero Roine. Kuvan alla luki:

"Naaman, jossa on käytetty Havin Partatahnaa ja Havin Palmusaippuaa, pitäisi kyllä olla siinä kunnossa, että sillä kehtaa matkustaa vaikka ulkomaille, olkoonpa tämä naama sitten vaikka kuinka kotimainen."

**"On onni kun on
ORVOa",**

sanoo näyttelijätär Eila Roine,
kuulun Eero Roineen viehättävä
tytär.

*"ORVO on mieto, miellyttävä
ja aralle iholle mitä lempein
saippua".*

Dipl. kosmetologi Rakel Lahtinen, alansa asiantuntija kertoo
ORVO saippuusta:

**"Puhkaus on
kauneuden
perusta,**

*ja ORVO on puhdas, syvästi
puhdistava hienosaippua.
ORVO pesu on kauneuden
perusta."*

Vuosia myöhemmin Eila astui isänsä jäljille ja antoi kasvonsa Orvo-saippuan mainokseen.

Tarina kertoo seuraavaa.

Maarian Työväenyhdistys järjesti esityksiä Tarmon näyttämölle eli entisen Maarian kunnan työväentalossa. Erään kerran ohjelmistoon valittiin Aleksis Kiven *Kullervo*.

Kullervon loppupuolella miekka heiluu ja väkeä kaatuu. Näytelmän lähetessä loppuaan lavalla makasi paljon hengettömiksi tekeytyneitä harrastajanäyttelijöitä. Ensi-iltayleisö seurasi kansaliskirjailijan ja amatööriteatterilaisten hengentuotetta vaiti. Lavalla vainajain joukon jatkona makasi myös räätälimestari Antti Raunio, innokas harrastajanäyttelijä ja vielä innokkaampi vapaa-palokuntalainen. Näyttelemine vaati Rauniolta keskimääräistä vakaampaa keskittymistä, koska hänen kuulonsa oli hyvin huono. Repliikkiensä iskut Raunio sai seuraamalla vastaanäyttelijänsä suunliikkeitä.

Vähän ennen *Kullervon* ensi-illan loppua Tarmon talon lähellä soi palokunnantalon palokello. Antti Raunio pomppasi ylös rooli-kuolleisuutensa unohtaneena ja lähti lavalta juoksujalkaa.

Myöhemmin hän sai esityksen ohjaajalta ankarahkoa palautetta. Raunio ihmetteli moitteita. Totta kai hän nyt tulipaloa lähti sammuttamaan, vaikka kuinka oli teatteriesitys kesken.

Tulipalo oli tulipalo. Teatteri teatteria.

Tarina elää sitkeänä, mutta totta se ei ole. Ei Antti Raunion kohdalla. Herrainpukuja taidolla ommellut räätälimestari oli tarkka käsistään ja huono korvistaan. Työvälineitään, eli käsiään,

varjellessaan hän ei olisi missään tapauksessa liittynyt palokuntaan. Huonokuuloisuutensa tähden hän ei olisi liioin kuullut palokellon soivan.

Tarina sinällään on totta, mutta Antti Raunioon se ei liity – ei edes *Kullervon* esitykseen, vaan aivan toiseen näytelmään.

Niin ne elävät, tarinat.

Joka tapauksessa harrastajanäyttelijä Antti Raunio sai vaimonsa Amandan kanssa vuonna 1906 Sylvi-tyttären.

Myös Amanda oli innokas teatterilainen. Eräässä esityksessä Rauniot olivat mukana molemmat. Näytöksen ajaksi he olivat hankkineet tyttarelleen lapsenlikan. Kesken esityksen Amanda sai kuulla, että pieni Sylvi itki kotona äidinkaipuutaan.

Näytelmä oli vielä meneillään, mutta Amanda pesi maskinsa, lähti pois ja ilmoitti lähtiessään, että hänen näyttelemisensä oli nyt näytelty.

Yhden taiteilijan päätettyä uransa jouduttiin esitys keskeyttämään, mutta ei yleisö siitä pahasti harmissaan ollut. Tarmon sali korjattiin penkeistä tyhjäksi ja ilta jatkui puolentoista tunnin tansseilla.

Amandan motiivit olivat ymmärrettävät. Aikaisemmin hän oli menettänyt kuolemalle yhden pienen tyttärensä, niin ikään Sylvi-nimisen. Toisen Sylvinsä itkun tähden hän oli valmis luopumaan teatterista.

Toinen Sylvi eli liki satavuotiaaksi.

Äitinsä teatteriuran itkullaan katkaissut Sylvi Raunio, myöhempi Roine, pääsi teatterin kanssa tutuksi kulkiessaan harjoituksissa ja esityksissä Antti-isänsä matkassa. Hän innostui thaliasta itsekin, ja vuonna 1927 Sylvi pääsi Turun Työväen Teatteriin avustajaksi. Vähän kerrassaan hän alkoi kotiutua esityksistä ja harjoituksista yhtä matkaa iltanäyttelijä Eero Roineen kanssa. Tietämättömät arvelivat, että siinäpä kulkevat sisarukset somasti yhtä matkaa.

Tietävämmät puhuivat naimanaamoista.

Oli Sylvillä ollut toinenkin heilatarjokas. Mestarijuoksija Paa-vo Nurmi oli katsellut Raunioiden tytärtä sillä silmällä, mutta ihastus oli ollut yksipuolista. Hiljaisen juoksijan riiusteluyritykset olivat muutenkin jääneet vain portilla seisoskeluksi.

Sylvin ja Eeron hääkellot soivat kevään 1931 korvalla. Eila syntyi jo marraskuussa. Siveyssiistä Eero ja Sylvi eivät kuitenkaan vi-hille menneet. Nuorellaparilla oli tahtotila aamenen sanomiseen jo aiemmin, mutta Sylvin kotiseurakunnan Maarian kirkkoherra ei olisi laskenut yhtäkään karitsaansa naapuriseurakunnan jäse-neksi – Eero Roine kun oli kirjoilla toisaalla.

Kirkonmiehen penseys lykkäsi häitä kuukaudella ja perheen-lisäys pistettiin tilaukseen nopeasti. Kotinsa nuori perhe perusti Raunistulaan, melkein maaseudulle ja samaan huusholliin Syl-vin vanhempien kanssa.

Eilan synnyttyä Sylvi Roine teki melko pian saman päätöksen kuin aikoinaan äitinsä Amanda. Hän jätti teatterin. Yksi näytteli-jä sai riittää yhdessä perheessä.

Päätökseen ei sisältynyt suurempaa dramatiikkaa. Sen saneli käytäntö, vaikka kaihotta ja painostuksetta päätös ei käynytkään. Sylvi Roine olisi jatkanut teatterin tekemistä mielellään, muttei hennonut jättää pientä tytärtään ilta illan jälkeen toisten hoidetta-vaksi. Lisäksi Amanda-äiti oli muistuttanut tytärtään usein siitä, ettei teatterin lava ole pienten lasten äitien paikka. Samaa miel-tä oli enemmistö 30-lukulaisen rannikkokaupungin asukkaista. Naisen paikka oli kotona, kun nainen kerran oli äidiksi alka-nut. Ei Sylvi Roineella ollut edes haluja nousta sen kummemmin oman äitinsä kuin yleistäkään mielipidettä vastaan.

– Äiti päätti jäädä kotiin ja piti päätöksestään kiinni. Se oli meidän perheelle siunaus. Meille lapsille vallankin. Isä oli pal-jon poissa, mutta kotona oli aina turva tarjolla, kun äiti oli siel-lä, sanoo Eila.

Viimeisen roolinsa Sylvi Roine teki suomenruotsalaisen Ha-gar Olssonin näytelmässä *Sininen ihme*, alkujaan *Det blåa undret*.